

ren hydrologisten kiertojen, maaperän ja mikroilmasto-
jen syvällistä ymmärrystä. Kalon pienviljelyn elvyttä-
minen on kulttuurista ja yhteiskunnallista työtä, jossa
muun muassa palautetaan käyttöön pusikoituneita ja
sortuneita, luonnonkivistä tehtyjä kanaaleita. Samat ka-
naalit liittyvät alajuoksuillaan kala-altaisiin, joiden tu-
hansia vuosia jatkunut käyttö edellyttää ymmärrystä rav-
intoketjuista ja eri kalalajien vaatimuksista. Fujikane
korostaa, kuinka monimuotoisuuden täplittäjä ja pe-
rinteikkyydessään muuntautumiskykyinen maisema antaa
ainoita mahdollisia takeita tulevien ilmastomullis-
tusten ajassa.

Teos on kokonaisuutena rikas, oivaltava ja elämän-
koinen. Lukukokemus on myös ristiriitainen. On epä-
ilemättä merkki havaijin kielen revitalisaation onnistu-
misesta, että amerikkalainen yliopistokustantamo voi
julkaista kirjan, joka on näin keskeisesti ei-vain-englan-
ninkielinen. Havajinkieliset erinimet osoittavat paiko-
ja, henkilöitä ja jumalia, mutta lisäksi havajinkieliset
termit ja yleissanat tihentävät tekstiä varsin tiiviisti.
Hetimitään tuntuu, että lukeminen edellyttää kaksikieli-
syyttä tai vähintäänkin syvällistä kontekstuaalista ym-
märrystä. Sanastosta olisi ollut apua, mutta sellainen
harmillisesti uupuu kirjasta.

Kirjan tiheä kaksikielisyys on kuitenkin myös merki-
ki läpikuultamattomuudesta tai opasiteetista Édouard
Glissant'n (1990) merkityksessä. Se kutsuu lukijan hi-
dastamaan ja pohtimaan kielen läpinäkyvyyden ja yksi-
selitteisyyden oletuksia. Se korostaa kontekstuaalista,
kulttuurista ja kokemuksellista tietoa, joka samanaikai-
sesti on välitettävissä yli aikojen ja tilojen, ja ei ole. Ha-
vajin kielen revitalisaation osoituksena ja edesauttajana
kirja tekee työtä niiden liikkeiden ja perinteiden eteen,
joista se kertoo. Kieli on kartta – tai vastakartoitusta – it-
sessään. Hidastava, sanakirjaan tarttuva lukija voi ehkä

saada jonkin vihjeen siitä, mitä kirjan alaotsikossa mai-
nittu ”planetaarisuus” voisi tarkoittaa. Ei yhtenäistä,
jäännöksettä kommunikoivaa globaalitilaa, vaan hiljen-
tymistä vuorollaan kuulemaan toisen kieltä pyrkien ym-
märtämään – ja antaen samalla olla ymmärtymättä.

Kirjan käsitteellisestä asetelmasta ja teoreettisista
muotoiluista voi halutessaan etsiä poikkipuolista sanot-
tavaa. Esimerkiksi kaikki kaksinapaiset vastinparit, joita
alkuperäiskansaisten liikkeiden ja asuttajakolonialis-
tisen kapitalismin välille asetetaan, voivat olla myös este-
teitä toisille, hybridisiä muotoja etsiville ja työstäville
tulkinnoille. Jäin myös kaipaamaan astetta itsekritiisem-
pää otetta kansalaisliikkeiden strategiaan ja teoriaan.

Mutta tällaisenaan kirja tekee kosolti työtä osoittaes-
saan elävän perinnön ja perittyjen elämänmuotojen kie-
tutumia ekstraktiivisen tuhokeiston kamppailmisessa ja
vaihtoehtojen rakentamisessa. Mistään ”paikalli-
sesta tiedosta” tässä ei ole kysymys, vaan päinvastoin
todellisuuden yltäkylläisistä ulottuvuuksista ja mittakaa-
voista, joita niukat asutuskolonialistiset ja kapitalistiset
eväät eivät anna meidän hahmottaa. Elävä, ylisukupol-
vinen perintö kantaa toiveikkaaksi suhteeksi tulevaisuu-
teen, kaikesta huolimatta. Erään havajilaisen aktivistin
sanoin: ”Me emme perusta suunnitelmiamme lyhyen ai-
kavälin tutkimuksille” (s. 166; suom. TA). Ei niukoilla
eväillä pärjätä tulevan kanssa.

KIRJALLISUUS

Glissant, É. (1990) *Poétique de la relation*. Éditions Gallimard, Pariisi.

TUOMO ALHOJÄRVI

*Suomen kieli ja kulttuuritieteet,
Itä-Suomen yliopisto*

Rannikkokaupunkien sopeutumisen opaskirja kaikille

MAJOR, DAVID C. & JUHOLA, SIRKKU (2021)
*Climate Change Adaptation in Coastal cities –
A Guidebook for Citizens, Public Officials and
Planners*, 202 s. Helsinki University Press, Helsinki.
<https://doi.org/10.33134/HUP-6>

Mitä riskejä ilmastonmuutos aiheuttaa eri kokoisille
rannikkokaupungeille ympäri maailmaa? Millaisia so-
peutumistoimia on mahdollista toteuttaa, ja millaisia
haasteita niiden täytäntöönpanoon liittyy? Mikä on eri
toimijoiden rooli näiden haasteiden ratkaisemisessa?
David C. Majorin ja Sirkku Juholan *Climate Change
Adaptation in Coastal cities* vastaa näihin ja lukemat-
tomiin muihin kysymyksiin ja johdattaa lukijan kädes-
tä pitäen ongelmien taustoittamisesta kohti ratkaisuja
luovien läpi haasteiden karikkojen.

Teema on valitettavasti koko ajan ajankohtaisempi ja
koskettaa yhä suurempaa määrää ihmisiä sään ääri-il-
miöiden yleistytessä ja rannikon kaupunkien väestön li-
säntyessä erityisesti Afrikassa ja Aasiassa. Ilmatoris-

kit ovat haaste myös hallinnolle, sillä sopeutumiseen
kytkeytyy monimutkaisia kysymyksiä muun muassa
ympäristöoikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Globaa-
listi haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten resurssit
sopeutua ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ovat vähäi-
siä verrattuna vauraiden valtioiden ja kaupunkien re-
surssiin, vaikkakin on tärkeä tiedostaa, että myös vau-
raiden kaupunkien sisällä riskit sekä vaikutus- että toi-
mintamahdollisuudet jakaantuvat epätasaisesti.

Kirja on tarkoitettu käytännön oppaaksi ja toimii tie-
karttana suunnittelun kaikissa eri vaiheissa, pyrkimyks-
senään mahdollistaa laajan toimijajoukon osallistami-
nen. Koska kirja on suunnattu niin ammattilaisille kuin
kansalaisillekin, se onnistuu tuntumaan hyödylliseltä
niin vähillä lähtötiedoilla lukemaan alkaneelle kuin uran-
sa asian parissa tehneellekin. Toisaalta kirja olettaa, et-
tä lukija ymmärtää esimerkiksi eri sidosryhmäyhteistyö-
hön liittyvät toimintatavat, joten täysin ilman pohjatieto-
ja sen kaikki sisältö ei välttämättä eväadu lukijalle.
Paikallisella tiedolla ja toimijuudella nähdään olevan sel-

keä rooli jo riskien kartoittamisvaiheessa, ja mahdollisuus osallistaa kansalaisia myös implementoinnissa ja seurannassa on heidän kannaltaan voimaannuttava, vaikka muuten olisikin kyse teknisistä ratkaisuista.

Kirja on rakenteeltaan hyvin selkeä ja johdonmukainen. Toimijoiden roolien määrittelystä edetään kaupungeja uhkaavien ilmatoriskien esittelyyn ja ajantasaisimman ilmastotieteen taustoittamiseen, globaalien ilmastoskenaarioiden mallinnusta myöten. Kaikkia toimijoita näin syvällinen tutkittuun tietoon uppoutuminen ei välttämättä hyödytä, mutta kokonaisuutena varmasti sopeutumistoimia on helpompi perustella, kun ymmärtää, millaisiin analyysiin ilmastonmuutoksen rannikkokaupungeille aiheuttamat riskit perustuvat ja millaisia epävarmuuksia malleihin liittyy. Kirjan selkeyttä lisää se, että jokainen luku päättyy konkreettisiin ehdotuksiin seuraaviksi askeliksi, joissa painotetaan kunkin luvun pääpointtien roolia laajemman tavoitteen, eli onnistuneen sopeutumisen kannalta.

Taustoituksesta siirrytään varsinaiseen sopeutumistyöhön. Rannikkokaupunkien erityispiirteitä ja eroavaisuuksia käydään läpi globaalisti kertoen, millaisia haasteita eri kokoisilla ja tietyissä paikoissa sijaitsevilla kaupungeilla on. Sopeutumistoimien esittelystä jatketaan käytännön toteutukseen ja sen edellytyksiin sekä haasteisiin. Kirjan alkuvaiheessa ehdin jo miettiä, jääkö konkretia kuitenkin lupailtua ohueammaksi, mutta kirjan loppuosa todella käy erittäin selkeästi läpi prosessin kaikki vaiheet suunnittelusta toteutukseen ja seurantaan ja saa sopeutumistoimien toteuttamisen tuntumaan ihanan helpolta ja vaivattomalta. Eikun avaimet käteen vaan ja muuttovalmiiseen kotiin! Harmi, että todellisuudessa monet haasteet budjetoinnista poliittisiin väentöihin tekevät toimien toteuttamisesta parhaimmillaankin haastavaa, pahimmillaan mahdotonta. Vaikka sopeutuminen saadaan kuulosamaan helpolta, ei institutionaalisia, sosiaalisia, taloudellisia ja puutteellisen tiedon aiheuttamia haasteita missään nimessä kirjassa vähätellä.

Ongelmat ovat monisyisiä ja niihin vaikuttavat rakenteet asettavat eri toimijat eriarvoiseen asemaan. Sopeutuminen tuntuu helpolta, koska kirja keskittyy skenaarioon, jossa toteuttamiseen liittyvät haasteet on saatu ylitettyä ja hihat on käärittä hommiin ryhtymistä varten. Kuitenkin esimerkiksi rahoituksen varmistaminen tai poliittisen tahtotilan löytäminen voi hyvinkin estää hankkeita koskaan etenemästä suunnitteluvaihetta pidemmälle tai viivästyttää niitä niin pitkään, että suunniteltu toimenpide ei välttämättä enää ole relevantti sellaisenaan. Esimerkiksi jos 20 vuodeksi suunnitellun ratkaisun toteutus venähtää kymmenellä vuodella, olisi sitä hyvä päivittää, jos sen toteuttamiseen lopulta päästäisiinkin.

Sinällään kirjassa käsitellään mielestäni eri ajallisia mittakaavatasoja ansiokkaasti ja havainnollistavasti. On perusteltua, että hurrikaanin aiheuttamaa väliaikaista tulvimista vastaan suojauduttan hiekkasäkeillä, mutta pitkän aikavälin merenpinnan nousu vaatii pidemmän tähtäimen ratkaisuja. Erityisen vaativa tilanne on eräs-

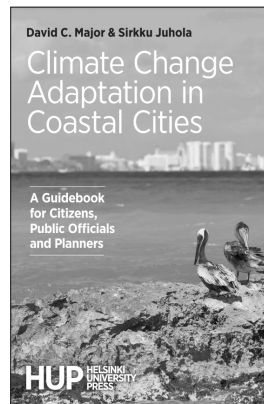
sä saarivaltioissa, joiden ennustetaan ilmastoskenaarioissa muuttuvan asumiskelvottomiksi, jolloin pitkän tähtäimen suunnitelma on koko valtion muuttaminen muualle, johon luonnollisesti liittyy varsin moniaisia poliittisia, taloudellisia ja sosiaalisia haasteita. Kuinka usein ääri-ilmiöiden tulee toistua, jotta sijainti voidaan todeta asuinkelvottomaksi, ja muutto perustella välttämättömänä?

Viitteineenkin alle 200 sivun mittaisena opas on suhteellisen helposti kahlattavissa. Toisaalta sivumäärästään huolimatta (vai juuri siitä johtuen?) opas on hengästyttävä lukukokemus. Tiiviyttä lisäävät erilaiset tarkistuslistat ja taulukot, joita on käytetty runsaasti. Taulukkomuodossa tarjoillaan muun muassa esimerkkejä eri aikaskaalan sopeutusratkaisuista. Taulukoiden täyttämisen valmiiksi esimerkkikysymysten avulla lisää konkretia ja helpottaa ainakin minun tapauksessani kirjoittajien ajatuksenjuoksun seuraamista.

Toisaalta kirjan tiiviys ei mahdollista syvällistä paneutumista kaikkien kirjassa esiteltyyn. Tiiviynsä säilyttämiseen kirja ohjaa lukijaa ahkerasti relevantin tiedon, esimerkiksi IPCC-raporttien pariin, ja opas toimii kattavana lähteenä myös ajantasaisimpaan tutkimustietoon. Ulkoisten linkkien hyödyntäminen on ymmärrettävää, koska näin tietoa tarvitsevat voivat halutessaan syventää tietopohjaansa seuraamalla linkkejä sen sijaan, että kaikkea olisi yritetty juurta jaksaa avata kirjan tekstissä, jolloin kirjan fokus olisi levinnyt helposti turhan laajalle. Toisaalta lukukokemuksesta tulee helposti rikkonainen, jos pysähtyy toistuvasti avaamaan nettisivuja ja raportteja, joita ei ole selvennetty merkittävästi tekstissä. Voi kuitenkin olla, että suurin osa lukijoista, erityisesti kirjaa oppaanaan käyttävät, lukevatkin hyvin valikoiden juuri tarvitsemiaan kappaleita, jolloin lukukokemuksen sujuvuus tuskin on olennaista. Harva myöskään todennäköisesti kokee tarpeelliseksi avata jokaisen linkin.

Kirja ei pyri tarjoamaan joka tilanteeseen sopivia ratkaisuja, vaan keinoja tunnistaa kunkin alueen niin maantieteelliset, yhteiskunnalliset kuin poliittisetkin erityispiirteet, jotka vaikuttavat käytettävissä olevaan työkalupakkiin. Globaalisti on kuitenkin paljon alueita, joilla tarvittavaa dataa ei ole saatavilla, mikä vaikeuttaa myös suunnittelua. Kirjassa sanotaan suoraan, että vaurilla alueilla on parempi kapasiteetti kirjan esittämien metodien hyödyntämiseen. Totta onkin, että monet tehostavat sopeutumistoimet vaativat paljon rahaa, ja hyvin harvalla yhteisöllä edes vauraissa maissa on esimerkiksi varaa hallittuun koko yhteisön siirtämiseen riskeltään vähäisempään ympäristöön, suuriin tulvavalleihin tai muihin teknisiin ratkaisuihin. Koska suurin osa rannikkoyhteisöistä maailmanlaajuisesti on resurssiltaan niukkoja, ja koska köyhimmat yhteisöt ovat usein myös kaikista haavoittuvaisimmassa asemassa, olisi heidän haasteisiinsa ja ratkaisuiden löytämiseen voinut kirjassa keskittyä enemmänkin.

Kirjan suurin haaste onkin tasapainoilu yleispiirteiden ja yksityiskohtaisuuden välillä. On totta, että ilmastomuutokseen sopeutuminen liittyy useisiin YK:n

kestävän kehityksen tavoitteisiin niin kestävien kaupunkien, oikeudenmukaisuuden kuin ilmastotekojenkin osalta, mutta globaaleina ylätasoina tavoitteina ne jäävät kuitenkin varsin abstraktille tasolle, mikä altistaa kirjankin yleispiirteisyydelle. Opas pyrkii samaan aikaan olemaan tarpeeksi yksityiskohtainen, jotta sitä voidaan hyödyntää paikallisella tasolla paikalliset erityispiirteet huomioiden, mutta tarpeeksi yleispiirteinen, jotta sitä voidaan hyödyntää mahdollisimman laajalti. Haastava kompromissi on yllättävän onnistunut, joskin kukin lukija varmasti löytää kohtia, joissa toivoisi omia mielenkiinnon kohteita käsiteltävän vähän syvällisemmällä tasolla.

Kaiken kaikkiaan kirja on kunnianhimoinen avaus käytännön tason opaskirjaksi, jonka avulla voidaan

konkreettisesti edistää ilmastomuutokseen sopeutumista rannikon asutuskeskuksissa. Uskoisin, että jokainen lukija saa teoksesta jotakin, olipa sitten kansalainen, kaavoittaja kuin viranhaltijakin. Vaikka sopeutumistoimet voivatkin olla luonteeltaan monimutkaisia, oppaan tarkistuslistamainen luonne auttaa luovimaan jokaisesta vaiheesta eteenpäin. Toisaalta monimutkaisia ovat sopeutumisen esteenä olevat haasteetkin, eikä niihin kaikkiin löydy oppaasta yksityiskohtaisia ratkaisuja, joten auvoista seilaamista nousevan merenpinnan aalloilla läpi kaikkien haasteiden tuskin on luvassa kirjan avullakaan.

UULA SAASTAMOINEN
Suomen ympäristökeskus

Kertomukset kivettyvät kaupungiksi

AMEEL, LIEVEN (2021) *Narrative Turn in Urban Planning: Plotting the Helsinki Waterfront*, 153 s. Routledge, Abingdon.

Kirjallisuustieteilijä-urbanisti Lieven Ameelin uutuusteos alleviivaa kaupunkisuunnittelun upottuneisuutta kertomiseen, narratiiveihin, juonenkulkuihin ja isoon joukkoon muita kertomuksellisuuden sukulaiskäsitteitä. Takakansitekstin mukaan kyseessä on ensimmäinen teos, joka kokonaisvaltaisesti luotaa narratiivisuutta kaupunkien suunnittelussa (vrt. esim. Throgmorton 1996).

Suomalaisittain kirja on kiinnostava. Empiirisenä tarkastelukontekstina ovat Helsingin merenranta-alueet, erityisesti Kalasataman ja Jätkäsaaren käynnissä olevat jättimäiset kaupunki-uudistuskohteet. Kirja on lisä humanistisen kaupunkitutkimuksen kasvaneeseen kirjallisuuteen (Vahtikari ym. 2021). Tieteenalakontekstualisoinnissaan Ameel korostaa vuoropuhelua kaupunkisuunnitteluteorian ja humanististen tieteiden – erityisesti narratologian ja kirjallisuustutkimuksen – välillä.

Teoksen alkupuolella Ameel hahmottelee kolmiosisaisen taksonomian: *narratives for planning* (esim. paikallishistoriasta kertovat legendat, dokumentit ja taide-esitykset); *narratives in planning* (suunnittelu ja sen kumppanuudet narratiivisena toimintana ja dokumentteina); ja *narratives of planning* (suunnittelun ulkopuolisten toimijoiden kertomukset kaupunkisuunnittelusta ja sen enemmän tai vähemmän onnistuneista tuloksista). Kolmijako kulkee mukana läpi kirjan eräänlaisena käsitteellisenä selkärankana ja analyttisena linssinä, joka usein selkeyttää tarkastelun alla olevia kaupunkisuunnitteluilmiöitä. Ameelin ”kokonaisvaltainen” ote kertomuksellisuuteen näyttäytyy teoksessa toisaalta runsaahkona narratologiasta, retoriikan tutkimuk-

sesta ja kirjallisuustieteestä omaksuttuna käsitarsenaalina. Ansiokas näkökulma on esimerkiksi ajatus kulttuuristen ideoiden ja ideaalien materialisoitumisesta rakennetuksi ja eletyksi todellisuudeksi kertomusten välittämänä. Analyttisesti oivaltava on myös mikronarratiivin käsite, jossa strategisia tavoitteita pikemminkin implikoidaan nasevilla ilmaisuilla ja mainoslausenomaisesti kuin seikkaperäisesti perustellen. Tähän tapaan esimerkiksi Jätkäsaari ja Kalasataman esitetään suunnitteludokumenteissa Helsingin keskustan ”urbaneina” laajentumina sen enempää perustelematta.

Myöhemmissä luvuissa Ameel analysoi Helsingin merenranta-alueiden historiaa, suunnittelua ja jälkiteollista muutosta kokonaisuutena ja erityisesti nykyisen Kalasataman ja Jätkäsaaren alueilla. Tapaustutkimusten taustoitukset toimivat hyvin. Myös välillä esitetyt kirjallisuusanalyysit pääkaupunkimme rannoista ja niiden yhteisöllisistä merkityksistä romaani-taiteessa esitettyinä ovat kiinnostavaa luettavaa. Helsinki-kirjallisuudessa rantavyöhyke näyttäytyy usein liminaalisena, arvaamattomien muutosten tilana ja vaihtoehtoisena kaupunkina, ”paikkana, joka on etäännytetty varsinainen kaupungista” (s. 35, suom. JV). On kuin ranta-alueiden jälkiteollinen muutos, gentrifikaatio ja uudet megaprojektit eivät olisi vielä kovinkaan vahvasti suodattuneet (ainakaan Ameelin tässä yhteydessä käsittelemään) helsinkiläiseen kirjallisuuteen.

Kalasatamaa ja Jätkäsaarta käsittelevissä luvuissa on useita oivaltavia jaksoja. *Emplotting urban regeneration: Narrative strategies in Kalasatama* -luvussa kaupunkitutkimuksellisesti kiinnostavimmasta päästä on analyysi rakennusyhtiö SRV:n vuonna 2013 julkaisemasta pamfletista, jossa puolustetaan ”individualisatiota” ja ”positiivista segregatiota” asumisen tulevai-

